

פרשת וילך תשע"ו

הרב ארי דוד קאהן
Israel Center
<http://arikahn.blogspot.com>

Rabbi Ari Kahn
Adk1010@gmail.com
<http://Rabbiarikahn.com>

1. דברים פרק לא, ט-יג

(ט) ויכתב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי הנשאים את ארון ברית ה' ואל כל זקני ישראל: (י) ויצו משה אותם לאמר מקץ שבע שנים במעד שנת השמטה בחג הסכות: (יא) בבוא כל ישראל לראות את פני ה' אלהיך במקום אשר יבחר תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם: (יב) הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרד אשר בשעריך למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלהיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת: (יג) ובניהם אשר לא ידעו ישמעו וילמדו ליראה את ה' אלהיכם כל הימים אשר אתם חיים על האדמה אשר אתם עברים את הירדן שמה לרשתה: פ

2. רמב"ן דברים פרשת וילך פרק לא פסוק יב

(יב - יג) למען ישמעו ולמען ילמדו - האנשים והנשים, כי גם הן שומעות ולומדות ליראה את ה'. ובניהם אשר לא ידעו ישמעו ולמדו - הם הטף, כי ישמעו וישאלו, והאבות ירגילום ויחנכו אותם. כי אין הטף הזה יונקי שדים, אבל הם קטני השנים הקרובים להתחנך, וזה טעם ולמדו ליראה - בעתיד, כי למעלה אמר ולמדו ויראו - אבל רבותינו אמרו (חגיגה ג א), האנשים ללמוד והנשים לשמוע, והטף למה בא, ליתן שכר למביאייהם:

3. תרגום יונתן דברים פרשת וילך פרק לא פסוק יב

(יב) כנושו ית עמא גובריא למילף ונשיא למשמע אולפנא וטפליא לקיבולי עליהון אגרא דמיייתין יתהון וגירינא דבקיוריכוון דייחמוון איקר אורייתא וידחלוון פלהון מן קדם מימרא דיי אלהכוון ויטרוון למעבד ית פל פתגמי אורייתא הדא:

4. כתו יונתן דברים פרשת וילך פרק לא פסוק יב

(יב) אספו את עם האנשים ללמד ונשים לשמוע הוראה וטף לקבל עליהם שכר שמביאים אותם וגרים שבעריכם שיראו כבוד התורה ויראו כולם מן לפני מאמרו של יי אלהיכם וישמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת:

5. רש"י דברים פרשת וילך פרק לא פסוק יב

(יב) האנשים - ללמוד: והנשים - לשמוע: והטף - למה בא, לתת שכר למביאייהם:

6. רבי אליהו מזרחי דברים פרשת וילך פרק לא פסוק יב

(יב) האנשים ללמוד. והנשים לשמוע. דקרא ד"למען ישמעו ולמען ילמדו", "למען ישמעו" שב אל הנשים, ו"למען ילמדו" שב אל האנשים, אבל הטף אף על פי שאינם לא בכלל למוד ולא בכלל שמיעה, הצריך הכתוב להביאם כדי לתת שכר למביאייהם, כדאיתא בחגיגה (חגיגה ג א).

7. תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף ג עמוד א

תנו רבנן, מעשה ברבי יוחנן בן ברוקא ורבי אלעזר (בן) חסמא שהלכו להקביל פני רבי יהושע בפקיעין. אמר להם, מה חדוש היה בבית המדרש היום? אמרו לו, תלמידיך אנו, ומימיך אנו שותין. אמר להם, אף על פי כן - אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש. שבת של מי היתה? שבת של רבי אלעזר בן עזריה היתה. ובמה היתה הגדה היום? אמרו לו, בפרשת הקהל. ומה דרש בה? (דברים לא) "הקהל את העם - האנשים והנשים והטף", אם אנשים באים ללמוד, ונשים באות לשמוע, טף למה באין? כדי ליתן שכר למביאייהו. אמר להם, מרגלית טובה היתה בידיכם, ובקשתם לאבדה ממני:

8. משנה מסכת אבות פרק ב:ח

...חמשה תלמידים היו לו לרפון יוחנן בן זפאי, ואלו הן, ... ורבי יהושע בן חנניה, ... הוא הקה מונה שבחן. ... רבי יהושע בן חנניה, אשרי יולדתו. ...

9. ר' עובדיה מברטנורא מסכת אבות פרק ב

אשרי יולדתו - מאושר במדות טובות עד שכל העולם אומרים עליו אשרי מי שילדתו. ויש אומרים, על שם שהיא גרמה לו שיהא חכם, שהיתה מחזרת על כל בתי מדרשות שבעירה ואומרת להם בבקשה מכס בקשו רחמים על העובר הזה שבמעיי שיהיה חכם, ומיום שנולד לא הוציאה ערשתו מבית המדרש כדי שלא יכנסו באזניו אלא דברי תורה:

10. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת יבמות פרק א

ר' יעקב בר אידי בשם ר' יהושע בן לוי מעשה שנכנסו זקנים אצל ר' דוסא בן הרכינס לשאול לו על ... אמר תלון שני עיני דניחמי לחכמי ישראל. ראה את רבי יהושע וקרא עליו [ישעיה כח ט] את מי יורה דעה. זכור אני שהיתה אמו מולכת עריסתו לבית הכנסת בשביל שיתדבקו אזניו בדברי תורה. את ר"ע וקרא עליו [תהילים לד יא] כפירים רשו ורעבו. מכירו אני שאדם גיבור בתורה הוא. ראה את רבי לעזר בן עזריה וקרא עליו [שם לז כה] נער הייתי גם זקנתי. מכירו אני שהוא דור עשירי לעזרא. ועיני דמיין לדידיה.

11. משך חכמה דברים פרשת וילך פרק לא פסוק יב

(יב) הקהל וכו' והטף וכו'. בחגיגה דף ג, א. (תנו רבנן): מעשה (ברבי יוחנן בן ברוקה ורבי אלעזר חסמא) שהלכו להקביל פני ר' יהושע בפקיעין. ... אמר להם: מרגלית טובה היתה בידכם ובקשתם לאבדה ממני! יתכן על פי מה דאיתא בירושלמי יבמות סוף פרק קמא (הלכה ו): ראה את רבי יהושע וקרא עליו (ישעיה כח, ט) "את מי יורה דעה". זכור אני שהיתה אמו מולכת עריסתו לבית הכנסת בשביל שיתדבקו אזניו בדברי תורה (עכ"ל). ולזה אמר ר' יהושע "ובקשתם לאבדה ממני", שלו יאות המאמר כמרגלית טובה לבעליה, שגם אמו עשתה כן. ופשוט.

12. רש"י דברים פרשת וילך פרק לא פסוק י

(י) מקץ שבע שנים - בשנה ראשונה של שמטה, שהיא שנה בשמינית. ולמה קורא אותה שנת השמטה, שעדיין שביעית נוהגת בה בקציר של שביעית היוצא למוצאי שביעית:

13. חזקוני דברים פרשת וילך פרק לא פסוק י

(י) מקץ שבע שנים וגוי בתחילת השנה למען ילמדו כל השנה כמו שמפרש והולך בחג הסכות בבא כל ישראל וגוי. במעד שנת השמטה מאחר שהיא שנה ראשונה של שבע שנים של שמטה למה הוא קורא אותה שנת השמטה תשובה לדבר לפי שעדיין דין שביעית נוהג בה בקציר היוצא מקציר שביעית.

14. הדר זקנים על התורה דברים פרשת וילך פרק לא פסוק י

(י) מקץ שבע שנים תקרא את התורה. אתה צריך שישמעו אפי' הטף לפי שהם פנויים מכל עבודת האדמה כל ימות השבת מה שאין כן בשאר השנים:

15. אבן עזרא דברים פרק לא

(י) מקץ שבע שנים - תחלת השנה (יב) למען ילמדו - כל השנה, גם כן השבת. וגרד - אולי יתיהד, וכאשר ישמעו, ישאלו וילמדו מי שאינו חכם והבנים שהם קטנים:

16. אבן עזרא שמות פרק כ:ח

זכור טעם לקדשו, הוא הכתוב ששת ימים תעבוד (שמות כ ט). וככה פי' ויקדשהו (שמות כ יא), שהשם שבת בו מכל מלאכתו. וטעם, להיות דבק עם ברוך ה', כאשר הוא כתוב בפי' ויכלו, כי השם קדש זה היום וזימנו לקבל הנפשות תוספת חכמה יותר מכל הימים, על כן כתוב ברוך ה', וכבר פירשתי זה במזמור ליום השבת. ראינו כי שנת השמיטה דומה לשבת, כי גם היא שביעית בשנים, וצוה השם שיקראו התורה בתחלת השנה נגד האנשים והנשים והטף, ואמר הטעם למען ישמעו ולמען ילמדו וגוי' ושמרו (דברי לא,

(יב). והנה השבת נתנה להבין מעשי השם ולהגות בתורתו. וככה כתוב, כי שמחתי ה' בפעלך (תה' צב, ה), כל ימי השבוע אדם מתעסק בצרכיו, והנה זה היום ראוי להתבודד ולשבות בעבור כבוד השם, ולא יתעסק לשוא אפילו בצרכיו שעברו, או מה יועץ לעשות, וככה אמר הנביא ממצוא חפצך ודבר דבר (ישעי' נח, יג). ומנהג ישראל היה ללכת סמוך לשבת אצל הנביאים, כמו מדוע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת (מ"ב ד, כג). ...

17. שמות פרק כג, י-טז

(י) ושש שנים תזרע את ארצך ואספת את תבואתה: (יא) והשביעת תשמטנה ונטשתה ואכלו אביני עמך ויתרם תאכל חית השדה כן תעשה לכרמך לזיתך: (יב) ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבת למען ינוח שורך וחמרך וינפש בן אמתך והגר: (יג) ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא ישמע על פיך: (יד) שלש רגלים תחג לי בשנה: (טו) את חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתך למועד חדש האביב כי בו יצאת ממצרים ולא יראו פני ריקם: (טז) וחג הקציר בפורי מעשיך אשר תזרע בשדה וחג האסף בצאת השנה באסף את מעשיך מן השדה: **אבן עזרא שמות (הפירוש הארוך) פרשת משפטים פרק כג פסוק טז** וחג האסוף בצאת השנה ותכנס שנה אחרת, והחל ממרחשון לזרוע:

18. ויקרא פרק כה, א-ז

(א) וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר: (ב) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לה': (ג) שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמר פרמך ואספת את תבואתה: (ד) ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה' שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר: (ה) את ספיח קצירך לא תקצור ואת ענבי נזירך לא תבצר שנת שבתון יהיה לארץ: (ו) והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לך ולעבדך ולאמתך ולשכירך ולתושבך הגרים עמך: (ז) ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכל: ס

19. ר' חיים פלטיאל שמות פרשת משפטים פרק כג פסוק טז

(טז) חג האסוף. זה חג הסוכות שהוא חג האסוף אשר ממלאים בו הגרנות בר וציוה הכתוב לישב בסוכות לזיכרון כי במדבר ישבו באוהלים לא היה להם קרקע ולא דגן ותירוש כמו עכשיו, ע"כ יודו להקי' על כל הטובה אשר נתן להם כדכתיב ולקחת מראשית כל פרי האדמה, מז' מינים הכתובים בפר'.

20. הכתב והקבלה שמות פרשת משפטים פרק כג פסוק טז

בצאת השנה. אין לפרשו בכלות השנה (אוסגאנג דעס יאהרעס), כי כבר עברו י"ד יום מתחלת השנה, אבל פי' בתחלת השנה (אנבעגין דעס יאהרעס), כי יצא ישמש גם על ההתחלה, השמש יצא על הארץ והוא התחלת זריחתו, חשך השמש בצאתו, ועל הלב שהוא התחלת החיים ומקורו נאמר (משלי ד') ממנו תוצאות חיים. אמנם אונקלס ויביע תרגמו במיפקא דשתא, אף דכבר חלף ועבר לו השנה שעברה ט"ו יום. דוגמא לזה, דבשמטה אה"כ מקץ שבע שנים תעשה שמטה, ובאה הקבלה שאין שביעית משמטת כספים אלא בסופה ובשקיעת החמה בליל ר"ה של מוצאי שביעי אבד החוב, ומ"מ אמר הגר"א (בפירושו למשנה סוף שביעית) מדכתיב מקץ שבע שנים במועד שנת השמטה בחג הסכות, שמעי' דעיקר שמטה נקרא עד חג הסכות של שנה שמינית, הכא נמי חג הסכות נקרא סוף לשנה שעברה. ...

21. דברים פרק טז, יג-טו

(יג) חג הסכת תעשה לך שבעת ימים באסף מגרנד ומיקבך: (יד) ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך: (טו) שבעת ימים תחג לה' אלהיך במקום אשר יבחר ה' כי יברכך ה' אלהיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידך והיית אף שמח:

22. רש"י דברים פרשת ראה פרק טז פסוק יג

(יג) באספך - בזמן האסיף שאתה מכניס לבית פירות הקיץ. דבר אחרט באספך מגרנד ומיקבד, למד שמסככין את הסוכה בפסולת גורן ויקב:

23. שפתי חכמים דברים פרשת ראה פרק טז פסוק יג

י פסולת גורן הוא התבן ויקב הם החרצנים לאפוקי המחובר והמקבל טומאה:

24. רש"י הירש דברים פרשת ראה פרק טז פסוק יג

באספך מגרנד ומיקבד: תעשה לך את חג הסוכות על ידי שתאסוף מגורנד ומיקבד. אל תעשה את הסוכה מן המחובר לקרקע שעודנו ברשות הטבע, ואף לא ממה שתביא אל ביתך כברכת האסיף כדי להבטיח בו את עתידך, אלא ממה שהשארית כמחוסר ערך בגורן וביקב, מ"פסולת גרנד ויקבד", מה שאיננו מקבל טומאה משום שאין עליו החותמת של גדולת האדם - ממנו תקרה את סוכת החג שתזכיר לך את הגנת ה' (עי' סוכה יב ע"א; וראה פי' ויקרא עמ' תלב ואילך).

25. חזקוני דברים פרשת וילך פרק לא פסוק יב

(יב) הקהל את העם וגו' שהכל פנוים ואין אוסף לבית כלום כי הכל הפקר.

26. משך חכמה דברים פרשת ראה פרק טז פסוק יג

(יג) חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים באספך מגרנד ומיקבד. ובשמיטה ויובל שאין שם אסיפה של גורן ושל יקב גם כן (פסוק טו) "שבעת ימים תחוג לה". כי יברכך בבטחון עצום כי בשכר זה "יברכך ה'" - לעתיד - "בכל תבואתך (ובכל מעשה ידך) והיית אך שמח", פירוש תשמח בלא אסיפה של גורן ויקב, רק שמחה של מצוה.

27. רש"י הירש דברים פרשת וילך פרק לא פסוק י

מצוה זו של קריאת התורה לא באה להביא את העם לידי ידיעת התורה, שהרי מצות לימוד תורה מוטלת על כל איש בכל יום בחוג ביתו הרגיל, ועל כך נאמר: "ודברת בס בשבתך בביתך ובלכתך בדרך" וגו' (לעיל ו, ז), "ולמדתם אתם את - בניכם לדבר בס" (לעיל יא, יט); אלא זו היא מצוה החורגת מהשיגרה הרגילה, החוזרת אחת לשבע שנים והמבקשת להשיג מטרה מיוחדת. היא נוהגת "במעד": בזמן הקורא לכל נפש יהודית להתאחד עם ה'; "בשנת השמיטה": בתחילת תקופת החקלאות והמשא והמתן, שהופסקה על ידי שנת השמיטה; "בחג הסוכות": בחג המאחד את חוגי האומה על ידי זכרון תקופת המדבר, כאשר לא חקלאות ומשא ומתן אלא חסד הפלאים של ה' קיים את כולם על נשיהם וטפם והגן עליהם בענני הכבוד והנהיג אותם במדבר; ומצוות החג מכינות עתה את העם לחיי החקלאות והמשא והמתן:

28. משך חכמה דברים פרשת וילך פרק לא פסוק י

(י) מקץ שבע שנים במעד שנת השמיטה. שנה ראשונה לשמיטה. ומציין על השמיטה, כי בשנת השמיטה היו פנויים מטרדת המלאכה בשדה, כן מן טרדת המסחר שנשמט כל משה ידו, והיו פנויים לעבודת השי"ת כל העם כקטן כגדול, והיו דברי תורה הנשמעים להם נכנסים לאזנם בעומק ההבנה. ועוד כי כל התורה היא נסיונות להבדיל מן החמדה והתאוה והקנאה אשר החומר יכביד על הנפש. ולכן אחרי שחרישה וקצירה נאסר להם שנה תמימה, הלא בכליון עינים יביטו על זמן ההיתר לצאת איש איש אל כרמו ואל שדהו - אז מצוה להם להיקהל ולשמוע דבר ה' בירושלים בעזרה, למען ידעו דרך ה' בעשותם מלאכת שדה וכרם, ובהטבעם במצולות החמדות החומריות, להמתין עוד מעט לשמוע דבר ה', והבן. ולכן פרט הגרים (פסוק יב), שאעפ"י שאין להם שדה וכרם, הם חייבים להקהל ככל ישראל, ובגר צדק הכתוב מדבר.